U 2/2019 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle EU:n ja sen jäsenvaltioiden sekä Indonesian välisen vapaakauppasopimuksen neuvottelemisesta (Indonesian kanssa tehtävä vapaakauppasopimus)

Perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisesti lähetetään eduskunnalle muistio EU:n ja sen jäsenvaltioiden sekä Indonesian välisen vapaakauppasopimuksen neuvottelemisesta.

Helsingissä 19 päivänä kesäkuuta 2019

Kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari

Kaupallinen neuvos Heli Honkapää

ULKOMINISTERIÖ MUISTIO
19.6.2019

EU:N JA SEN JÄSENVALTIOIDEN SEKÄ INDONESIAN VÄLISEN VAPAAKAUPPA-SOPIMUKSEN NEUVOTTELEMINEN

1. Tausta

Euroopan unioni (EU) käynnisti vapaakauppasopimusneuvottelut Kaakkois-Aasian yhteistyöjärjestön (ASEAN) kanssa vuonna 2007 alueelliselta pohjalta. Keväällä 2009 kävi ilmi, etteivät alueiden väliset neuvottelut etene, sillä osapuolilla oli eri käsitys neuvotteluiden sisällöstä ja sopimuksen kunnianhimon tasosta. Joulukuussa 2009 EU päätti jatkaa neuvotteluja yksittäisten ASEAN-maiden kanssa. EU on sittemmin aloittanut vapaakauppasopimusneuvottelut Singaporen (2010), Malesian (2010), Vietnamin (2012), Thaimaan (2013), Filippiinien (2015) ja viimeisenä Indonesian (2016) kanssa. Vuonna 2013 ASEAN-maiden kanssa käytävät vapaakauppasopimusneuvottelut laajennettiin koskemaan myös investointisuojaa. Yksittäisten kahdenvälisten vapaakauppasopimusten on tarkoitus toimia rakennuspalikoina EU:n ja ASEAN:in väliselle alueelliselle vapaakauppasopimukselle, joka säilyy EU:n perimmäisenä strategisena tavoitteena.

Neuvottelut on saatu päätökseen Singaporen (2014) ja Vietnamin (2015) kanssa. EU:n ja Singaporen välisen vapaakauppasopimuksen odotetaan tulevan voimaan vuoden 2019 aikana, EU:n ja Vietnamin välisen vapaakauppasopimuksen alkuvuodesta 2020. Malesian, Thaimaan ja Filippiinien kanssa käytävät neuvottelut ovat toistaiseksi tauolla johtuen maiden sisäpoliittisista tilanteista.

Indonesia on Kaakkois-Aasian sekä suurin talous (36 prosenttia ASEAN-maiden bruttokansantuotteesta) että väkirikkain (255 milj. asukasta) valtio. Indonesia on ollut myös yksi alueen nopeimmin kasvavista talouksista viimeisen kymmenen vuoden aikana 5,6 prosentin keskimääräisellä vuotuisella kasvuvauhdilla.

Vapaakauppasopimusneuvotteluiden tavoitteena on aikaansaada laaja-alainen, kaikkia keskeisiä kaupankäynnin osa-alueita käsittelevä sopimus, joka edistää EU:n ja Indonesian välistä kauppaa ja investointeja. Sopimuksen avulla EU pyrkii paitsi parantamaan eurooppalaisten yritysten asemaa Aasian nopeasti kasvavilla dynaamisilla markkinoilla, myös kasvattamaan taloudellista läsnäoloaan ja vaikutusvaltaansa eri suurvaltojen ristipaineessa olevalla alueella. Indonesian markkina on ulkomaisille yrityksille kiinnostava, mutta liiketoimintaympäristönä haasteellinen. Vapaakauppaneuvotteluiden kautta markkinoita voidaan avata esimerkiksi poistamalla tulleja, ratkaisemalla muita kaupankäyntiä hankaloittavia tai kustannuksia lisääviä esteitä ja lisäämällä liiketoimintaympäristön läpinäkyvyyttä.

Vapaakauppasopimus syventää ja täydentää kaupanalan osalta EU:n ja sen jäsenvaltioiden sekä Indonesian välillä aiemmin neuvoteltua kumppanuus- ja yhteistyösopimusta (Partnership and Cooperation Agreement, PCA), joka on tullut voimaan toukokuussa 2014, sekä vuonna 2014 voimaan tullutta EU:n ja Indonesian välistä laittomia hakkuita ja niihin liittyvän kaupan estämistä koskevaa vapaaehtoista kumppanuussopimusta (FLEGT-VPA). Indonesia hyötyy myös EU:n kehitysmaille yksipuolisesti myöntämistä tullietuuksista yleisen tullietuusjärjestelmän (Generalized System of Preferences, GSP) puitteissa.

2. Sopimusneuvottelut ja käsittely EU:ssa

Tunnustelut neuvottelujen aloittamisesta EU:n ja Indonesian välillä aloitettiin huhtikuussa 2016. Neuvoston annettua komissiolle neuvottelumandaatin heinäkuussa 2016 EU ja Indonesia sopivat virallisesti laaja-alaisen taloudellisen kumppanuussopimuksen (Comprehensive Economic Partnership Agreement, CEPA) neuvotteluiden aloittamisesta heinäkuussa 2016, ja ensimmäinen neuvottelukierros EU:n ja Indonesian välillä käytiin syyskuussa 2016. Neuvottelut ovat edenneet tasaisesti. Viimeisin eli seitsemäs neuvottelukierros käytiin maaliskuussa 2019. Kahdeksas neuvottelukierros on tarkoitus käydä kesällä 2019.

Indonesia on aiemmin ilmoittanut tavoitteekseen saada neuvottelut poliittisella tasolla päätökseen viimeistään 11:nnellä neuvottelukierroksella. Vaikka suuria osia neuvoteluteksteistä on jo saatu sovittua, useita vaikeita neuvottelukysymyksiä on yhä edessä. Todennäköistä on, että neuvottelut saadaan päätökseen aikaisintaan vuonna 2020.

3. Asian kansallinen käsittely

Ulkoministeriö on valmistellut asiaa yhteistyössä muiden sektoriministeriöiden kanssa. U-kirjelmää on käsitelty kauppapoliittisen jaoston kirjallisessa menettelyssä 17.–21.5.2019. Kauppapoliittinen jaosto on lisäksi käsitellyt säännöllisesti neuvotteluja koskevia kantoja.

Eduskunnalle on toimitettu tietoja neuvotteluvaltuutuksesta ASEAN-neuvotteluiden aloittamisesta E-kirjeellä (E 158/2006 vp).

4. EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta

Komissio antaa ehdotuksensa sopimuksen allekirjoittamiseksi ja mahdolliseksi väliaikaiseksi soveltamiseksi neuvotteluiden päätyttyä. Neuvottelujen ollessa kesken komission ehdotusta sopimuksen allekirjoituspäätökseksi ja sen mahdolliseksi väliaikaiseksi soveltamiseksi ei ole vielä käytettävissä. Sopimusluonnoksen sisällön perusteella voidaan tässä vaiheessa arvioida, että sopimuksen allekirjoittamista ja mahdollista väliaikaista soveltamista koskevan päätöksen perustana olisi ainakin SEUT 207 artikla (yhteinen kauppapolitiikka) yhdessä menettelyä koskevan SEUT 218 artiklan kanssa. Sopimuksen oikeusperusta tulee tarkemmin arvioitavaksi, kun sopimuksen lopullinen sisältö on selvillä.

Sopimus tulee valtioneuvoston alustavan arvion mukaan, tämän hetkiseen toimivaltajakoon perustuen, sisältämään yksittäisiä, jaettuun toimivaltaan kuuluvia kysymyksiä. Näin ollen sopimus olisi sekasopimus, ja se edellyttäisi jäsenvaltioiden allekirjoitusta ja kansallista hyväksyntää.

Siltä osin kuin on kyse sopimuksen allekirjoittamista ja tekemistä unionin puolesta koskevista neuvoston päätöksistä, ja jos aineellisena oikeusperustana käytetään mainittua SEUT 207 artiklaa, tehdään päätökset neuvostossa määräenemmistöllä.

Sopimuksen tekeminen edellyttää Euroopan parlamentin hyväksyntää.

On myös mahdollista, että komissio tulee esittämään EU:n ja Indonesian välistä vapaakauppasopimusta tehtävänä kahtena erillisenä sopimuksena: 1) laaja-alaisena kauppasopimuksena, joka olisi unionisopimus, ja 2) investointisuojasopimuksena, joka olisi jaetun toimivallan sopimus. Tällaisesta mahdollisuudesta on tiedotettu eduskuntaa E-kirjeellä syyskuussa 2017 (UM2017-00970).

Jako perustuu EU-tuomioistuimen lausuntoon 2/15, joka tarkentaa toimivaltajakoa unionin ja jäsenmaiden välillä. Lausunnossa vahvistetaan, että ulkomaiset suorat sijoitukset, kuten SEUT 207 artiklan 1 kohdassa nimenomaisesti todetaan, kuuluvat unionin yksinomaiseen toimivaltaan. Muut kuin suorat ulkomaiset sijoitukset ja investoija-valtio –riitojenratkaisujärjestelmä puolestaan kuuluvat unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan.

EU-tuomioistuimen edellä mainitun lausunnon perusteella EU:n ja Singaporen, EU:n ja Japanin sekä EU:n ja Vietnamin väliset vapaakauppasopimukset on jaettu yllä esitetyn mukaisesti kahdeksi erilliseksi sopimukseksi.

5. Pääasiallinen sisältö

Neuvoteltavana olevan vapaakauppasopimuksen on määrä sisältää keskeiset kaupankäynnin osa-alueet, ja tavoitteena on Maailman kauppajärjestö WTO:n sääntöjä pidemmälle menevät määräykset.

Tavarakauppa

Tavarakaupan osalta EU:n tavoitteena on, tarvittaessa siirtymäaikojen puitteissa, poistaa tullit vähintään 95-prosenttisesti sekä tullinimikkeissä että kaupan arvossa mitattuna. Siirtymäajoissa huomioidaan herkät tuotteet sekä osapuolten kehitystasot. Tavoitteena on lisäksi poistaa myös muut vientiin sovellettavat maksut ja verot sekä määrälliset rajoitteet. Neuvottelut tavarakauppaa koskevista sopimusteksteistä on aloitettu EU:n pöytäämän tekstiehdotuksen pohjalta. Sekä EU että Indonesia ovat toimittaneet ensimmäiset tarjouksensa tavarakaupan tullitasoista ja neuvottelut niistä ovat käynnistyneet kesällä 2018.

Indonesian soveltamat tullitasot olivat vuonna 2018 keskimäärin 8,0 prosenttia teollisuustuotteissa (vrt. EU 4,2 prosenttia) ja 8,7 prosenttia maataloustuotteissa (EU 10,8 prosenttia). Monissa EU:n kannalta kiinnostavissa tuotteissa Indonesian soveltamat tullitasot ovat kuitenkin vielä keskimääräisiä tulleja huomattavasti korkeampia, ja Indonesia on myös korottanut sovellettavia tullitasoja viime vuosina. Suomen merkittävimpien vientituotteiden tullitasot vaihtelevat 5 ja 10 prosentin välillä.

Suomi on ajanut neuvotteluissa mahdollisimman laajaa kaupan vapauttamista erityisesti Suomen viennin ja tuonnin kannalta keskeisissä tullinimikkeissä. Suomella on vienti-intressejä muun muassa maitotuotteissa, metsäteollisuuden tuotteissa, teräs- ja metallituotteissa, koneissa ja laitteissa, kemikaaleissa, muovituotteissa ja terveysteknologian tuotteissa. Suomeen tuodaan Indonesiasta muun muassa rasvahappotislettä, luonnonkumia sekä vaatteita ja jalkineita.

Yksi neuvotteluiden vaikeimmista kysymyksistä on palmuöljyn tuonti Indonesiasta EU-alueelle. Palmuöljyn tuottajamaat, mukaan lukien Indonesia, ovat kritisoineet EU:n uusiutuvan energian säädöksiä, joissa biopolttoaineiden kestävyysvaatimuksia tiukennetaan ja palmuöljyn kaltaisten raaka-aineiden käyttöä pyritään minimoimaan. Komission maaliskuussa 2019 hyväksymän delegoidun säädöksen perusteella palmuöljy luettaisiin pääsääntöisesti raaka-aineisiin, joilla on korkea riski aiheuttaa epäsuoria maankäytön muutoksia. Säädös ei kiellä palmuöljyn tuontia, mutta palmuöljyä ei enää siirtymäajan 2023-2030 jälkeen hyväksytä biopolttoaineiden raaka-aineeksi uusiutuvan energian tavoitteiden saavuttamisen laskennassa, mikä tulee vähentämään palmuöljyn kysyntää EU-markkinalla. Indonesia on yksi maailman suurimmista palmuöljyn tuottajista ja palmuöljy on maassa merkittävä työllistäjä ja vientituote myös EU-alueelle. Indonesia on muiden palmunöljytuottajamaiden kanssa ilmaissut syvän tyytymättömyytensä päätökseen ja väläytellyt eurooppalaisten yritysten liiketoiminta-

mahdollisuuksien vaikeuttamista markkinoillaan ja asian riitauttamista WTO:ssa. Uusiutuvan energian direktiivin neuvotteluissa Suomi korosti raaka-aineiden tuotannon kestävyyden tärkeyttä sekä mahdollisimman laajaa raaka-ainepohjaa jätteistä ja tähteistä valmistetuille biopolttoaineille.

Alkuperäsäännöt

Alkuperäsääntöjen osalta EU:n tavoitteena on yksinkertaiset, modernit ja kauppaa helpottavat säännöt, jotka ottavat huomioon EU:n intressit sekä EU:n tavanomaiset alkuperäsääntöjä koskevat käytännöt. EU:n tavoitteena on lisäksi, että sopimuksen alkuperäsäännöt olisivat mahdollisimman yhtenevät Singaporen ja Vietnamin kanssa tehtyjen vapaakauppasopimusten alkuperäsääntöjen kanssa, kuitenkin siten, että ne huomioivat uudistukset, joita EU on tehnyt sääntöihin viime aikoina neuvottelemissaan vapaakauppasopimuksissa. Neuvottelut alkuperäsääntöjä koskevista sopimusteksteistä sekä tuotekohtaisista alkuperäsäännöistä on aloitettu EU:n pöytäämien ehdotusten pohjalta. Suomi kannattaa alkuperäsäännöissä mahdollisimman laajaa alueellista (ASEAN) kumulaatiota.

Palveluiden rajat ylittävä kauppa, investoinnit ja yritystoimintaan liittyvä maahantulo ja oleskelu

Palveluiden rajat ylittävän kaupan sekä investointien vapauttamisen osalta neuvotteluissa käsitellään muun muassa markkinoillepääsyä, kansallista kohtelua sekä suosituimmuuskohtelua koskevia määräyksiä. Nämä määräykset eivät kuitenkaan koske julkisia palveluja, osapuolten sisäistä meriliikennettä (kabotaasi) tai lentoliikennettä (paitsi lentoliikenteen tukipalvelut). Tavoitteena on myös sulkea julkiset hankinnat, audiovisuaaliset palvelut sekä osapuolten myöntämät tuet sopimuskatteen ulkopuolelle.

Neuvottelujen tavoitteena on vahvistaa ehdot, joilla yritykset voivat toimia ja tarjota palvelujaan EU:n alueella tai Indonesiassa. Tavoitteena on syrjimättömyys, jonka mukaan toisen osapuolen yritykset voivat toimia samoin ehdoin markkinoilla kuin maan omat yritykset, ellei muuta sovita. EU on antanut markkinoillepääsyehdoista oman ehdotuksensa lokakuussa 2018. Suomi on tehnyt markkinoillepääsyehtojen osalta varaumia muun muassa terveys-, sosiaali- ja koulutuspalveluissa.

Yritystoimintaan liittyvän tilapäisen maahantulon ja oleskelun osalta neuvottelut koskevat muun muassa yritysten sisäisissä siirroissa liikkuvien henkilöiden, sopimusperustaisten palveluntarjoajien ja itsenäisten ammatinharjoittajien maahantuloa ja oleskelua.

Neuvotteluissa käsitellään myös palveluja ja investointeja koskevia sääntöjä. Näillä tarkoitetaan muun muassa lupa- ja pätevyysvaatimusten sekä näitä koskevien menettelyiden syrjimättömyyttä ja läpinäkyvyyttä. Lisäksi tavoitteena on luoda viitekehys ammattipätevyyden vastavuoroisen tunnustamisen neuvotteluille ja sisällyttää erityisiä sääntelyä koskevia määräyksiä posti- ja kuriiri-, televiestintä-, rahoitus- sekä meriliikennepalvelujen osalta.

Digitaalinen kauppa

Digitaalisen kaupan osalta neuvotellaan muun muassa sähköisten toimitusten tullittomuudesta, sähköisiin sopimuksiin ja allekirjoituksiin liittyvistä säännöistä sekä toimista kuluttajansuojaan ja roskapostiin liittyen. Neuvotteluissa käsitellään myös määräyksiä lähdekoodin paljastamisvaatimusten kielloksi sekä velvoitteita tiedon säilytyksen, siirron sekä käytön (tietovirrat) osalta. Tietovirtojen osalta tavoitteena on neuvotella myös erillinen poikkeus henkilötietojen ja yksityisyyden suojaan liittyen.

Pääomanliikkeet, maksut ja siirrot sekä tilapäiset suojatoimet

Sopimusneuvotteluissa käsitellään vaihtotaseeseen liittyviä maksuja ja siirtoja, pääoman vapaata liikkuvuutta koskevia määräyksiä sekä tilapäisiä suojatoimia EU:n talous- ja rahaliiton toiminnan osalta.

Julkiset hankinnat

EU:n tavoitteena on sisällyttää sopimukseen WTO:n uudistetun julkisten hankintojen sopimuksen mukaiset määräykset keskeisiltä osin. Sopimuksella pyritään vapauttamaan julkisten hankintojen markkinoita asteittain keskus-, alue- ja paikallishallinnon tasolla sekä keskeisillä erityisaloilla.

Indonesia ei ole tehnyt kansainvälisiä sitoumuksia julkisista hankinnoista. Maa ei ole myöskään WTO:n julkisia hankintoja koskevan sopimuksen (Agreement on Government Procurement, GPA) osapuoli. Voidaan arvioida, että Indonesian julkisten hankintojen markkinat ylätävät kokonaisuudessaan 150 - 200 miljardiin dollariin.

OECD:n vuonna 2018 tekemän, ASEAN-maita koskevan selvityksen mukaan Indonesia suosii monin eri tavoin kotimaisia toimijoita hankintamenettelyissään. Paikallisille tuotteille ja palveluntarjoajille annetaan hankinnoissa etusija, ja ulkomaisten tarjoajien osallistumista hankintoihin rajoitetaan.

Neuvotteluja julkisten hankintojen kilpailutusta koskevista määräyksistä on käyty EU:n ja Indonesian kesken pääosiltaan uudistetun GPA-sopimuksen pohjalta. Noin puolessa näistä määräyksistä on päästy periaatteelliseen yhteisymmärrykseen osapuolten kesken. Markkinoillepääsytarjouksia ei ole vielä vaihdettu.

Investointisuoja ja investointien riitojenratkaisu

Investointisuojan osalta käsitellään suojaelementtejä, kuten esimerkiksi oikeudenmukainen ja tasapuolinen kohtelu, suoja suoraa ja epäsuoraa pakkolunastusta vastaan sekä investoijien ja investointien täysimääräinen suoja ja turva.

Neuvotteluja käydään niin ikään pyrkien sisällyttämään sopimukseen määräykset tehokkaasta, avoimesta, riippumattomasta ja nykyaikaisesta investoijan ja valtion välisestä riitojenratkaisumenettelystä. Määräyksiin pyritään ottamaan myös suojalausekkeet selkeästi perusteettomia vaatimuksia vastaan.

Tekniset kaupanesteet

Sopimukseen on määrä tulla teknisiä kaupanesteitä koskeva luku, jonka tavoitteena on helpottaa EU:n ja Indonesian välistä tavarakauppaa poistamalla olemassa olevia teknisiä kaupanesteitä ja vaikuttaa siihen, ettei uusia esteitä pääse muodostumaan. Tavoitteena on, että osapuolten tekniset määräykset, kuten esimerkiksi tuotteen muotoa ja kokoa, suunnittelua tai merkintä- ja pakkausvaatimuksia koskevat määräykset, standardit tai testaus-, tarkastus- ja sertifiointivaatimukset eivät vaikeuta kauppaa enemmän kuin tarpeellista.

EU:n tavoitteena on, että teknisessä sääntelyssä käytetään pääasiallisesti kansainvälisiä standardeja ja arvioidaan suunniteltujen säädösten vaikutuksia. Tavoitteena on myös se, että listataan kansainväliset standardisointielimet, rohkaistaan osapuolia osallistumaan kansainväliseen

standardisointiin sekä kevyempien testaus-, tarkastus- ja sertifiointimenettelyjen käyttöönottoon ja avoimuuteen sääntelyn valmistelussa.

Lukuun on tulossa ajoneuvoja käsittelevä liite.

Keskusteluja on käyty EU:n esittämän neuvottelutekstin perusteella ja niissä on edetty hyvin. Keskustelut jatkuvat kuitenkin vielä muun muassa EU:n ehdottamasta valmistajan vastuuvakuutuksesta matalan riskin tuotteille.

Hyvät sääntelykäytännöt ja avoimuus

Sopimukseen on määrä tulla sitoumuksia hyvistä sääntelykäytännöistä, joilla parannetaan tietoisuutta osapuolten sääntelyprosesseista ja mahdollistetaan riittävä tiedonsaanti tulevista merkittävistä sääntelysuunnitelmista. Tavoitteena on myös lisätä julkisia kuulemismahdollisuuksia, vaikutusarvioita ja varmistaa se, että säädökset ovat saatavilla helposti sähköisesti yhdestä paikasta.

Sopimukseen sisällytetään lisäksi yleisiä sääntelyn avoimuutta koskevia määräyksiä, joiden tarkoituksena on lisätä sääntely-ympäristön ennustettavuutta ja parantaa yritysten mahdollisuuksia saada tietoa toisen osapuolen alueella voimassa olevista tai voimaan tulevista laeista ja asetuksista, säännöistä, hallinnollisista tai oikeudellisista päätöksistä sekä hallinnollisista tai oikeudellisista menettelyistä. Kumpikin osapuoli muun muassa sitoutuu hallinnoimaan kaikkia näitä toimenpiteitä johdonmukaisella, objektiivisella, puolueettomalla ja kohtuullisella tavalla.

Hyvistä sääntelykäytännöistä ja avoimuudesta on käyty alustavia keskusteluja EU:n esittämien neuvottelutekstien (julkaistu) perusteella, mutta artiklakohtaisia neuvotteluja ei ole vielä aloitettu.

Tullausmenettelyt, kaupan helpottaminen ja yhteistyö tulliasioissa

EU:n tavoitteena on, että samalla kun sopimuksella pyritään helpottamaan osapuolten välistä kauppaa, taataan myös kaupankäynnin tehokas valvonta.

Kaupan helpottamiseksi sopimukseen sisällytetään tuontia, vientiä ja kauttakulkua koskevia sääntöjä, vaatimuksia ja menettelyjä. Sopimuksen tulee muun muassa edistää tullausmenettelyiden läpinäkyvyyttä ja informaation vaihtamista osapuolten välillä. Huomiota on kiinnitettävä myös teollis- ja tekijänoikeuksien tehokkaaseen noudattamiseen, luotettavien taloudellisten toimijoiden tullausmenettelyjen yksinkertaistamiseen sekä tullausmenettelyihin liittyvän dokumentaation standardisointiin.

Sopimukseen sisällytetään lisäksi pöytäkirja vastavuoroisesta hallinnollisesta avunannosta tulliasioissa petosten torjumiseksi.

Neuvotteluja tulliasioita, kaupan helpottamista ja hallinnollista avunantoa koskevista sopimusteksteistä on käyty molempien osapuolten pöytäämien tekstiehdotusten pohjalta. Valtaosa sopimusteksteistä on saatu jo sovittua.

Terveys- ja kasvinsuojelutoimet

Terveys- ja kasvinsuojelutoimien (SPS) osalta EU tavoittelee WTO-sääntöjä pidemmälle meneviä määräyksiä ja laajaa sitoutumista kansainvälisiin standardeihin. Neuvottelut SPS-kysymyksissä ovat edenneet tasaisesti. Jatkoneuvotteluita edellyttävät erityisesti tuontiluvat ja –maksut sekä laitosten luettelointi. Neuvotteluissa on myös keskusteltu eläinten hyvinvoinnista ja antibioottiresistenssin torjumisesta.

Teollis- ja tekijänoikeuksien suoja

EU:n tavoitteena on sisällyttää sopimukseen määräyksiä patenteista, tavaramerkeistä, julkistamattoman tiedon suojasta, kasvilajikkeista, tekijänoikeuksista ja lähioikeuksista, maantieteellisistä merkinnöistä sekä immateriaalioikeuksien toimeenpanosta mukaan lukien näitä koskevat rajatoimet.

Sopimusmääräyksillä pyritään sopimaan yhteisistä periaatteista ja luomaan puitteet entistä läheisemmälle yhteistyölle tulevaisuudessa. Yritysten kannalta sääntely-ympäristön ennustettavuuden parantaminen ja sitä kautta innovaatioiden edistäminen ovat niin ikään tavoitteina.

EU tähtää myös maataloustuotteiden maantieteellisten merkintöjen suojaamiseen suoraan sopimuksella ilman erillistä rekisteröintiä. Suoja koskisi rajoitettua listaa maantieteellisiä merkintöjä.

Immateriaalioikeuksien suojaa ja toimeenpanoa vahvistamalla pyritään tukemaan laadukkaiden tuotteiden valmistajia. Samalla tavoitellaan tuoteväärennösten ja piraattikopioiden vähentämistä muun muassa rajatoimien avulla.

Kilpailupolitiikka, valtio-omisteiset yritykset ja valtiontuet

EU:n tavoitteena on varmistaa tasavertainen toimintaympäristö eurooppalaisille yrityksille Indonesian markkinoilla. Sopimukseen pyritään sisällyttämään määräyksiä kilpailusäännöistä ja niiden täytäntöönpanosta, valtiontuet mukaan lukien. Tavoitteena on taata kilpailusääntöjen avoin ja tehokas täytäntöönpano. Sopimuksella helpotettaisiin kahdenvälistä yhteistyötä ja tietojen vaihtoa osapuolten välillä.

Neuvotteluissa kilpailukysymyksistä on edetty pitkälle, joskin yhteistyötä koskevissa määräyksissä on vielä työtä jäljellä. Valtio-omisteisten yritysten osalta neuvotteluissa on edistytty hyvin, ja suurimmasta osasta tekstiä on jo päästy yhteisymmärrykseen. Valtiontukien osalta keskusteluja jatketaan etenkin palveluista ja maataloudesta.

Kaupan suojatoimet

Sopimuksen kaupan suojatoimia koskevat määräykset vastaavat pitkälti EU:n vapaakauppasopimuksissa yleensä sovittuja, WTO:n polkumyyntisopimukseen, tukia ja tasoitustulleja koskevaan sopimukseen sekä suojalausekesopimukseen perustuvia sääntöjä. Sopimukseen on otettu lisäksi WTO-sääntöjä pidemmälle meneviä määräyksiä läpinäkyvyyden ja osapuolten puolustautumisoikeuden osalta. Lisäksi sopimus sisältää määräyksen yleisestä edusta ja alemmasta tullista polkumyynti- ja tasoitustullitutkinnoissa. Yleistä etua harkittaessa otetaan huomioon kotimaisen teollisuuden, maahantuojien, käyttäjien ja kuluttajien edut, joiden perusteella päätetään, onko toimien asettaminen yleisen edun mukaista. Alemman tullin säännön mukaan polkumyynti- ja tasoitustullit asetetaan vahinko- tai polkumyyntimarginaalin tai vahinko- tai tasoitustullimarginaalin mukaisesti sen perusteella, kumpi näistä on alhaisempi.

Osapuolet ovat sopineet myös mahdollisuudesta sisällyttää sopimukseen kahdenvälinen suojalauseke, joka mahdollistaa preferenssien väliaikaisen keskeyttämisen tapauksissa, joissa tuonnin huomattava ja äkillinen lisäys aiheuttaa kotimaiselle teollisuudelle vahinkoa.

Pienet ja keskisuuret yritykset

Sopimukseen sisällytetään erillinen pieniä ja keskisuuria yrityksiä koskeva luku. EU:n tavoitteena on, että sopimus auttaa pk-yrityksiä hyödyntämään täysimääräisesti sopimuksen tarjoamat kaupalliset mahdollisuudet, kuten parantamalla pk-yritysten tiedonsaantimahdollisuuksia liittyen kauppa- ja investointimahdollisuuksiin sekä liiketoimintaa koskeviin sääntöihin, määräyksiin ja menettelyihin, ml. julkiset hankinnat. Keskustelut on aloitettu EU:n pöytäämän tekstiehdotuksen pohjalta. Merkittäviä osia tekstistä on saatu jo sovittua. Keskusteluja jatketaan muun muassa yritysten tiedonsaantimahdollisuuksiin liittyvistä velvollisuuksista.

Energia

EU tavoittelee sopimuksella avoimuuden lisäämistä hallinnon parantamiseksi ja sijoitusten edistämiseksi. Samoin EU pyrkii sopimuksella parantamaan markkinoillepääsyä tavoitteenaan varmistaa tasapuolinen ja syrjimätön pääsy energian siirtoverkkoihin sekä tärkeimpien raaka-aineiden käyttöön.

Tärkeänä tavoitteena on myös edistää kauppaa kestävän energian tuotteilla, kuten uusiutuvalla energialla ja energiaa säästävillä tuotteilla.

Riitojenratkaisu

Sopimukseen sisällytetään tavanomaiset WTO:n riitojenratkaisujärjestelmään pohjautuvat määräykset. Tavoitteena on luoda tehokas ja nopea mekanismi sopimuksen tulkintaan ja soveltamiseen liittyvien (osapuolten välisten) riitojen ratkaisemiseksi mukaan lukien täytäntöönpanoa koskevat määräykset. Neuvottelut ovat edenneet hyvin ja luku on saatu pääosin jo valmiiksi. Isoin avoimeksi jäänyt kysymys koskee paneelikuulemisten avoimuutta, jonka sisällyttämistä tekstiin EU on ehdottanut.

Kestävä kehitys

Suomen tavoitteena ovat sopimusmääräykset, joilla edistetään kansainvälisten ympäristösopimusten ja työelämän oikeuksia koskevien sopimusten ja standardien noudattamista sekä tehokasta toimeenpanoa. Komissio on teettänyt sopimusneuvotteluiden tueksi kestävän kehityksen vaikutusten arvioinnin. Sopimus sitouttaisi Indonesian keskeisiin kansainvälisiin työelämää ja ympäristöä sekä vastuullista liiketoimintaa koskeviin sopimuksiin ja periaatteisiin. Näiden noudattamisella on arvioinnin mukaan potentiaalisia myönteisiä taloudellisia vaikutuksia. Vaikutusten toteutuminen riippuu olennaisesti edellä mainittujen periaatteiden käytännön toimeenpanosta ja noudattamisesta julkisen hallinnon ja yritysten toimesta Indonesiassa.

Taloudellinen yhteistyö

Sopimukseen on tarkoitus sisällyttää myös taloudellista yhteistyötä koskeva luku, jolla tuetaan osapuolten kilpailukykyä ja innovaatioita. Indonesia toivoo lukuun sisällytettävän lisäksi yhteistyövelvoitteita, jotka vahvistaisivat Indonesian kapasiteettia sopimuksen toimeenpanon osalta. Alustavia neuvotteluja on käyty Indonesian pöytäämän tekstiehdotuksen pohjalta.

6. Sopimuksen allekirjoittaminen, väliaikainen soveltaminen ja voimaantulo

Neuvotteluiden ollessa kesken sopimuksen allekirjoittamisen ajankohdasta ei ole vielä tietoa. Myöskään sopimuksen mahdollisesta väliaikaisesta soveltamisesta ei ole neuvoteltu.

7. Taloudelliset ja muut vaikutukset

Sopimuksen suorista vaikutuksista valtion talousarvioon ei ole tarkkaa arviota. Vaikutukset eivät kuitenkaan ole kansallisesti merkittäviä.

Sopimuksen vaikutuksista ei voida neuvotteluiden ollessa vielä käynnissä antaa yksityiskohtaisia arvioita, sillä vaikutukset riippuvat neuvotteluiden lopputuloksesta. Kunnianhimoisen sopimuksen odotetaan kuitenkin tuovan tullimaksujen menetyksiä suuremmat myönteiset vaikutukset, jotka syntyvät kaupan ja työllisyyden lisääntymisen myötä.

Sopimuksen odotetaan lisäävän kaupankäyntiä ja tuovan yrityksille taloudellisia hyötyjä parantamalla yritysten markkinoillepääsy- ja toimintamahdollisuuksia sekä vahvistamalla yritysten oikeudellista toimintavarmuutta Indonesiassa. Sopimus parantaa suomalaistoimijoiden tilannetta niin tavarakaupan, julkisten hankintojen kuin palvelujen ja investointien osalta. Se auttaa turvaamaan eurooppalaisten ja siten myös suomalaisten toimijoiden tasaveroisen kilpailuaseman suhteessa kilpailijamaihin, joilla jo on tai jotka neuvottelevat vapaakauppajärjestelyistä Indonesian kanssa.

Lopulliset taloudelliset vaikutukset riippuvat paljolti siitä, kuinka hyvin neuvotteluissa onnistutaan poistamaan tulleja ja erityisesti tullien ulkopuolisia kaupan esteitä. Euroopan komission teettämän vaikutusarvion mukaan taloudellinen vaikutus on sitä myönteisempi, mitä laajempaan kaupan vapauttamiseen sopimuksella päästään. Arvion mukaan sopimus lisää EU:n bruttokansantuotetta sopimuksen kunnianhimon tasosta riippuen 4,6–5,2 miljardilla eurolla vuoteen 2032 mennessä. EU:n viennin Indonesiaan arvioidaan kasvavan 6,3–7,8 miljardilla eurolla. EU:n viennin ennakoidaan kasvavan erityisesti moottoriajoneuvoissa ja niiden osissa, paperissa ja paperituotteissa, kemian-, kumi- ja muoviteollisuuden tuotteissa sekä koneissa ja laitteissa.

EU:n ja Indonesian välisen tavarakaupan arvo oli noin 26,2 miljardia euroa vuonna 2018. EU:n viennin arvo oli noin 9,7 miljardia euroa, tuonnin arvo taas noin 16,5 miljardia euroa. EU:sta viedään Indonesiaan pääasiassa laitteita ja koneita, kuljetusvälineitä sekä kemianteollisuuden tuotteita. Indonesiasta tuodaan EU-alueelle erityisesti eläin- ja kasvirasvoja, koneita ja laitteita sekä kenkiä ja päähineitä. EU:n ja Indonesian välisen palvelukaupan arvo oli noin 7,1 miljardia euroa vuonna 2017. Tästä EU-viennin osuus oli hieman yli 4,1 miljardia euroa. Palvelutuonti Indonesiasta oli puolestaan noin 3 miljardia euroa.

Indonesia oli vuonna 2018 kahdenvälisen tavarakaupan kokonaisarvolla mitattuna EU:n viidenneksi tärkein kauppakumppani Kaakkois-Aasiassa. Kaiken kaikkiaan Indonesia on EU:lle 31. tärkein kauppakumppani. Indonesialle EU on sen neljänneksi suurin kauppakumppani. EU on toiseksi suurin ulkomainen investoija Indonesiassa heti Singaporen jälkeen.

Suomen tavarakaupan vienti Indonesiaan oli 356 miljoonaa euroa ja tuonti 165 miljoonaa euroa vuonna 2018. Sekä vienti että tuonti ovat kasvusuunnassa. Merkittävimmät vientituotteet ovat erilaiset koneet ja laitteet, voimakoneet, moottorit, eri alojen erikoiskoneet sekä paperi- ja pahviteollisuuden tuotteet. Indonesian suosituimmuustullit näissä tuotteissa vaihtelevat pää-

sääntöisesti 5–10 prosentin välillä. Indonesiasta tuodaan Suomeen palmuöljyn tislettä, luonnonkumia, kumituotteita, jalkineita, tekstiilejä, hedelmiä ja sähkölaitteita. Edellä mainituista tuotteista luonnonkumin ja joidenkin sähkölaitteiden tullit ovat jo ennestään nollassa. Sen sijaan EU:n suosituimmuustullit ovat esimerkiksi palmuöljyn tisleelle 2,9 prosenttia, jalkineille 8–16,9 prosenttia ja joillekin tekstiileille jopa 12 prosenttia. Suomen palveluvienti Indonesiaan oli 191 miljoonaa euroa ja tuonti 121 miljoonaa euroa vuonna 2017.

8. Suhde Suomen lainsäädäntöön

Sopimus tulee valtioneuvoston alustavan arvion mukaan sisältämään myös määräyksiä, jotka kuuluvat kansalliseen toimivaltaan tai jaettuun toimivaltaan. Näin ollen sopimus tultaisiin tekemään sekasopimuksena. Kansalliseen tai jaettuun toimivaltaan kuuluvia määräyksiä voi sisältyä ainakin sopimuksen investointeja koskevaan osaan. Valtioneuvoston arvion mukaan on kuitenkin mahdollista, että komissio tulee esittämään sopimuksen tekemistä kahtena erillisenä sopimuksena – laaja-alaisena kauppasopimuksena (ml. investointien markkinoillepääsy), joka olisi unionisopimus, sekä investointisuojaa (suorat ja ns. epäsuorat sijoitukset) ja investointiriitojen ratkaisua koskevana sekasopimuksena. Sopimuksen määräysten suhdetta Suomen lainsäädäntöön arvioidaan tarkemmin sopimuksen lopullisen sisällön valossa.

Suomella ja Indonesialla on vuonna 2006 allekirjoitettu kahdenvälinen investointisuojasopimus. Tarkoitus on, että sopimus tulisi korvaamaan jäsenvaltioiden kahdenväliset investointisuojasopimukset Indonesian kanssa.

9. Ahvenanmaan asema

Valtioneuvoston arvion mukaan sopimus sivuaa aloja, jotka kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n mukaan Ahvenanmaan toimivaltaan. Näihin aloihin lukeutuu muun muassa elinkeinotoiminta liikenteen alalla. Tavoitteena on, että sopimukseen sisällytetään tavanomaisesti kauppasopimuksiin sisältyvät varaumat, joilla Ahvenmaa voi rajoittaa muun muassa elinkeinon harjoittamista ja kiinteän omaisuuden hankintaa Ahvenanmaalla sekä yritysten oikeutta osallistua Ahvenanmaan julkisten hankintojen kilpailutuksiin. Kauppasopimus tehdään mahdollisesti unionisopimuksena, eli se ei sisällä unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun tai vain jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia kysymyksiä, eikä sopimus näin ollen myöskään edellytä Ahvenmaan hyväksyntää. Sopimuksen määräysten suhdetta Ahvenanmaan toimivaltaan voidaan tarvittaessa arvioida yksityiskohtaisemmin sopimuksen lopullisen sisällön valossa.

10. Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää tärkeänä kunnianhimoisen ja kattavan vapaakauppasopimuksen neuvottelemista Indonesian kanssa, sillä Kaakkois-Aasian suurimpana ja yhtenä nopeimmin kasvavana taloutena Indonesia tarjoaa eurooppalaisille yrityksille merkittäviä liiketoimintamahdollisuuksia.

Valtioneuvosto kannattaa mahdollisimman kattavaa kaupan vapauttamista, eli tullien mahdollisimman laajamittaista poistamista heti sopimuksen voimaantulon jälkeen tai lyhyiden siirtymäaikojen kautta. Viennin osalta valtioneuvoston tavoitteena on markkinoillepääsyn parantaminen erityisesti maitotuotteissa, metsäteollisuuden tuotteissa, teräs- ja metallituotteissa, koneissa ja laitteissa, kemikaaleissa, muovituotteissa ja terveysteknologian tuotteissa. Tavoitteena on lisäksi alkuperäsäännöt, jotka ovat mahdollisimman yksinkertaiset ja selkeät, ja jotka ottavat huomioon modernit arvoketjut ja muiden ASEAN-maiden kanssa tehdyt vapaakauppa-

sopimukset. Alkuperäsääntöjen tulee mahdollistaa tullietuuksien tehokas hyödyntäminen, mutta varmistaa samalla, ettei alkuperää koskevia määräyksiä voida kiertää.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että neuvotteluissa saavutetaan lopputulos, joka poistaa Indonesian markkinoilla kohdattuja teknisiä kaupanesteitä ja parantaa yritysten mahdollisuuksia saada tietoja Indonesiassa voimassa ja suunnitteilla olevista yritysten toimintaan vaikuttavista määräyksistä.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä pyrkimyksiä yksinkertaistaa tulli- ja kauppamenettelyjä ja lisätä tulliyhteistyötä. Valtioneuvosto kannattaa kunnianhimoista sopimusta, jossa pyrittäisiin WTO:n kaupan helpottamissopimusta pidemmälle meneviin sitoumuksiin.

Valtioneuvosto tavoittelee mahdollisimman laaja-alaista pääsyä Indonesian julkisten hankintojen markkinoille hallinnon kaikilla tasoilla ja erityisaloilla sekä avoimia ja eurooppalaisia toimijoita syrjimättömiä hankintamenettelyjä.

Valtioneuvoston tavoitteena valtiontukien osalta on määräykset, jotka menevät WTO:n tuki- ja tasoitustullisopimusta pidemmälle etenkin sopimuksen soveltamisalan ja läpinäkyvyyden osalta. Määräysten tulee olla linjassa EU:n kilpailu- ja valtiontukisääntöjen kanssa.

Valtioneuvosto tavoittelee hyvää immateriaalioikeuksien suojan tasoa ja sääntelyympäristöjen lähentämistä Euroopan unionin ja Indonesian välillä, lähtökohtana vähintään kansainvälisissä sopimuksissa sovittu suojan taso.

Valtioneuvosto tavoittelee avoimuutta, tasapuolista kohtelua ja syrjimättömyyttä Euroopan unionin ja Indonesian välisessä energiatuotteiden ja raaka-aineiden kaupassa sekä uusiutuvan energian tuotteiden kaupan lisäämistä.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että Indonesian kanssa saadaan aikaan sopimus, joka täydentää riittävän kunnianhimoisesti WTO:n sopimusta terveys- ja kasvinsuojelutoimista ja, että sopimuksen kautta voidaan vaikuttaa mahdollisiin Indonesian asettamien terveys- ja kasvinsuojelurajoitusten aiheuttamiin kaupanesteisiin. Valtioneuvosto pitää myös tärkeänä, että sopimukseen sisällytetään eläinten hyvinvointia ja antibioottiresistenssin vastaista työtä koskevia säännöksiä.

Valtioneuvoston tavoitteena on, että sopimus helpottaa pienten ja keskisuurten yritysten kaupankäyntimahdollisuuksia.

Valtioneuvosto tavoittelee palveluiden kaupassa palvelujen rajat ylittävään tarjoamiseen, yritysten sijoittautumiseen sekä yritystoimintaan liittyvien henkilöiden maahantuloon ja oleskeluun liittyvien esteiden vähentämistä Suomen viennin kannalta tärkeillä sektoreilla. Näitä sektoreita ovat muun muassa erilaiset asiantuntijapalvelut (mm. insinööripalvelut), tietokonepalvelut, ympäristöpalvelut sekä tietyt yrityspalvelut, kuten esimerkiksi huolto- ja korjauspalvelut.

Valtioneuvosto katsoo, että sopimuksen riitojenratkaisumekanismin tulisi olla tehokas ja nopea.

Valtioneuvosto tavoittelee investoinneille mahdollisimman hyvää oikeussuojaa ja oikeusvarmuutta Indonesiassa sekä suojaa koskevien EU:n vaatimusten edistämistä, mikä lisäisi EU:n houkuttelevuutta ulkomaisten investointien kohteena. Lisäksi sopimuksella tulee määrätä investoijien tasapuolisista toimintaedellytyksistä. Myös jäsenvaltioiden kokemusta kahdenväli-

sistä investointisopimuksista ja niistä johdettuja parhaita käytäntöjä tulee hyödyntää. Sopimuksella ei kuitenkaan tule puuttua osapuolten oikeuteen hyväksyä ja panna täytäntöön syrjimättömiä toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen yleisen järjestyksen edellyttämien oikeutettujen tavoitteiden sekä rahoitusjärjestelmien vakauden saavuttamiseksi.

Valtioneuvosto kannattaa sopimuksen tekemistä kahtena erillisenä sopimuksena: laaja-alaisena kauppasopimuksena, joka olisi unionisopimus, ja investointisuojasopimuksena, joka olisi jaetun toimivallan sopimus.